

Φυσικοί Κίνδυνοι: Κινδυνολογία ή αφύπνιση

του Γιώργου Τσακίρη
Διευθυντή του Κέντρου Εκτίμησης Φυσικών Κινδύνων ΕΜΠ

Είναι αλήθεια ότι μόνο τις τελευταίες δεκαετίες οι φυσικοί κίνδυνοι αποτελούν σημαντικό θέμα των διεθνών οργανισμών σε μια προσπάθεια δημιουργίας ενός «ασφαλέστερου» κόσμου. Με δεδομένη την αυξανόμενη ανησυχία για φυσικές (ή και τεχνολογικές) καταστροφές η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ανακήρυξε τη δεκαετία 1990-99 ως «Παγκόσμια Δεκαετία Περιορισμού των Φυσικών Καταστροφών».

Το 1996 η Παγκόσμια σύνοδος της Yokohama διαμόρφωσε τα πρώτα πλάνα δράσης δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην κοινωνικο-οικονομική τρωτότητα για την εκτίμηση της διακινδύνευσης μιας κοινωνίας – περιοχής από ένα φυσικό κίνδυνο. Η σύνοδος κατέληξε στο ότι κάθε χώρα φέρει την κύρια ευθύνη προστασίας των πολιτών της, των υποδομών και του περιβάλλοντος, των εθνικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων καθώς και τις πολιτιστικής κληρονομιάς.

Βέβαια οι τεράστιες καταστροφές από το τσουνάμι της Ν.Α. Ασίας, τις ξηρασίες σε χώρες της Αφρικής και της Ν. Αμερικής, τις πυρκαγιές στις χώρες της Μεσογείου το καλοκαίρι του 2007 δείχνουν ανάγλυφα ότι οι φυσικές καταστροφές εκτός από την αύξηση του μεγέθους και την ένταση της συχνότητας τους παρουσιάζονται όλο και σε μεγαλύτερες χωρικές κλίμακες πρωτόγνωρες μέχρι τώρα με επιπτώσεις πολλαπλάσιες και επηρεασμό ευρύτερων συστημάτων. Για παράδειγμα οι εκτεταμένες δασικές πυρκαγιές εκτός των γνωστών καταστροφικών επιπτώσεων μπορούν να επηρεάσουν και το κλίμα μιας περιοχής λόγω της αλλαγής της ανακλαστικότητας της γήινης επιφάνειας που συνεπάγεται την αύξηση της θερμοκρασίας στην ατμόσφαιρα που ουσιαστικά εμποδίζει τη δημιουργία βροχών. Μπορεί επίσης η μεγάλη έκταση από μια φυσική καταστροφή να επηρεάσει τα φυσικά συστήματα των γύρω χωρών. Είναι λοιπόν φανερό ότι χρειάζεται η ευρύτερη δυνατή διεθνής συνεργασία.

Αυτή βέβαια η διόγκωση των προβλημάτων σε έκταση, ένταση και συχνότητα που οφείλεται εν μέρει σε ανθρωπογενείς και εν μέρει σε φυσικές αιτίες αφορά πρώτιστα τη

χώρα η οποία οφείλει να δημιουργήσει επίπεδο «αποδεκτής» διακινδύνευσης για τους πολίτες, τις περιουσίες, τις υποδομές κλπ.

Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να αναληφθεί μια συστηματική προσπάθεια σε νομικό, τεχνικό, τεχνολογικό και παιδευτικό επίπεδο με στόχο τη δημιουργία ασφαλέστερων συνθηκών έναντι των φυσικών κινδύνων. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να αναληφθεί συντονισμένη προσπάθεια επιμόρφωσης των νομικών και τεχνικών της χώρας, που δυστυχώς λόγω εκπαιδευτικού ελλείμματος αγνοούν ακόμα και τους βασικούς όρους που σχετίζονται με τους κινδύνους και τις καταστροφές. Πολύ σημαντικό θέμα είναι επίσης η αλλαγή νοοτροπίας των επιστημόνων αυτών και κατ' επέκταση της κοινωνίας. Είναι για παράδειγμα αδιανόητο μεγάλα τεχνικά έργα να γίνονται χωρίς καμία ή υποτυπώδη πρόνοια αστοχίας. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα που ο κίνδυνος είτε αγνοείται είτε υποβαθμίζεται για να γίνουν τα έργα. Είναι γνωστή η άποψη πολλών τεχνικών της χώρας (μελετητών, κατασκευαστών) για την υποθετική θραύση ενός φράγματος που μπορεί να συμπυκνωθεί στο ότι «τα φράγματά μας είναι από καλά υλικά και οι κατασκευές μας είναι άτρωτες». Οι απόψεις αυτές σήμερα εκτός από αντιεπιστημονικές είναι και επικίνδυνες.

Η χώρα μας ως μέλος της κοινότητας θα κληθεί σύντομα να ενσωματώσει στο εθνικό της δίκαιο διάφορες οδηγίες σε σχέση με τους φυσικούς κινδύνους και τον προληπτικό σχεδιασμό. Όπως συνήθως, σύρεται να εφαρμόσει τις οδηγίες με βαριά καρδιά και πάντα με προσπάθεια καθυστέρησης ή και αποφυγή εφαρμογής κάθε οδηγίας στην ουσία. Ήδη η Οδηγία για τον πλημμυρικό κίνδυνο στις παραρēmάτιες και παράκτιες περιοχές ψηφίσθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αποτελεί υποχρέωση των κρατών-μελών για εφαρμογή. Και σε αυτή την οδηγία άρχισαν να μετρούν οι προθεσμίες.

Ο πλημμυρικός κίνδυνος σε πολλές περιοχές της χώρας είναι μεγάλος. Ας δουλέψουμε έγκαιρα και συστηματικά ώστε όχι μόνο να καλύψουμε τις υποχρεώσεις μας ως προ την οδηγία αλλά κυρίως να αποκτήσουμε τα εφόδια να προστατεύσουμε ή να μειώσουμε τη διακινδύνευση αυτών των περιοχών.

Το Κέντρο Εκτίμησης Φυσικών Κινδύνων και Προληπτικού Σχεδιασμού του ΕΜΠ που πρόσφατα ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της Σχολής Αγρονόμων και Τοπογράφων

Μηχανικών αναλαμβάνει ένα ιδιαίτερα σημαντικό και πολύπλοκο ρόλο. Στόχος του Κέντρου είναι να δημιουργήσει νέα γνώση στο χώρο των φυσικών κινδύνων μέσα από την σύνθεση πολλών επιστημονικών κλάδων, να διαμορφώσει πλαίσιο πρόληψης, αντιμετώπισης και αποκατάστασης για κάθε επιμέρους φυσική καταστροφή, να ενεργοποιήσει τις δυνάμεις του κράτους και των πολιτών με στόχο να ενισχυθεί η προστασία της χώρας από τους φυσικούς κινδύνους. Ήδη τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά.

Συμπερασματικά η Ελλάδα, ως ευνομούμενη χώρα, πρέπει να θέσει σε υψηλή προτεραιότητα την προστασία των πολιτών της, των περιουσιών, του περιβάλλοντος, των υποδομών και της πολιτιστικής κληρονομιάς με ικανούς μηχανισμούς, θεσμικό πλαίσιο και προληπτικό σχεδιασμό. Αλλιώς κινδυνεύουμε σε λίγα χρόνια να χάσουμε κάθε ελπίδα για την περίφημη διατηρήσιμη ανάπτυξη και να απομακρυνθούμε από φυσικές αξίες και την πολιτιστική κληρονομιά που επέζησε μέχρι τις μέρες μας.

Αυτό θα συμφωνείτε δεν αποτελεί κινδυνολογία αλλά αφύπνιση μιας κοινωνίας που διαταράσσεται μόνο με τις μεγάλες καταστροφές.